

PREZIDENT VLADIMÍR PUTIN AKO UTEČENEC V ZMYSLE DOHOVORU O PRÁVNOM POSTAVENÍ UTEČENCOV?

JUDr. Matúš Jurena

Mestský súd Bratislava III
Námestie Biely kríž č. 7, 83607 Bratislava
matus.jurena@justice.sk

Mgr. Dávid Maukš

Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta
Katedra občianskeho práva
mauksdavid@gmail.com

Prezident Vladimír Putin ako utečenec v zmysle Dohovoru o právnom postavení utečencov?

Príspevok predstavuje úvahy ohľadne právneho postavenia prezidenta Ruskej Federácie, Vladimíra Putina, po skončení vojnového konfliktu na Ukrajine v intenciách medzinárodného utečeneckého práva. V prvej časti príspevok rozoberá medzinárodnoprávnu úpravu v oblasti problematiky právneho postavenia utečencov na medzinárodnej a európskej úrovni. Následne poukazuje na obmedzenia aplikácie medzinárodnoprávneho statusu utečenca s prihliadnutím na relevantnú svetovú judikatúru a medzinárodnoprávnu vedeckú doktrínu. Autori sa snažia uvedené poznatky aplikovať na budúce možné postavenie prezidenta Vladimíra Putina v prípade, že by bol zosadený z postu prezidenta Ruskej federácie a ako utečenec by žiadal o ochranu prostredníctvom priznania statusu utečenca. Takéto postavenie je podrobené medzinárodnoprávnej analýze prostredníctvom príslušných medzinárodnoprávných predpisov utečeneckého práva a azylového práva.

President Vladimir Putin as a refugee according to the Convention Relating to the Status of Refugees?

The paper presents reflections on the legal status of the President of the Russian Federation, Vladimir Putin, after the end of the military conflict in Ukraine in the context of international refugee law. In the first part, the paper discusses the international law on the issue of the legal status of refugees at the international and European level. The paper then highlights the limitations of the application of the international law refugee status, taking into account the relevant global case law and international legal scholarship. The authors seek to apply the above insights to the possible future status of President Vladimir Putin in the event that he is ousted as President of the Russian Federation and, as a refugee, seeks protection through the granting of refugee status. Such a status is subjected to international law analysis through the relevant international refugee and asylum law.

Kľúčové slová: utečenec, azyl, politický názor, Vladimír Putin, terorizmus

Key words: refugee, asylum, political opinion, Vladimir Putin, terrorism

<https://doi.org/10.62874/afi.2024.2.09>

Úvod

Po vypuknutí rusko-ukrajinskej vojny vo februári 2022 a následnej masívnej ofenzíve Ruska, sa začali objavovať správy o nespokojnosti s vedením vojny, predovšetkým s riadením tejto „špeciálnej vojenskej operácie“ aj zo strany samotného prezidenta Putina. Išlo najmä o správy ohľadom možného atentátu na Putina alebo prevratu, ktoré aj Vladimír Putin potvrdil, pričom sa na prevrat pripravuje už niekoľko týždňov vzhľadom na to, že čelí zdrvivúcej kritike za vojnu na Ukrajine.¹ V marci 2022 sa šéf ukrajinskej vojenskej spravodajskej služby, Kyryl Budanov, vyjadril, že došlo k pokusu o atentát na Vladimíra Putina, no tento pokus zlyhal, pričom nemalo ísť o ukrajinskú iniciatívu. Západné

¹ TREND.SK. *Ruské tajné služby pracujú na zvrhnutí Putina, ten sa na prevrat už pripravuje.* In: *trend.sk* [online]. 03.05.2022 [cit.07.07.2023]. Dostupné na: <https://www.trend.sk/spravy/rusky-prezident-vladimir-putin-moze-kratkou-case-celit-prevratu>

štáty tieto vyhlásenia popreli.² Hrozba pre Vladimíra Putina je s predľžujúcim sa konfliktom čoraz väčšia, vzhľadom na vojenské neúspechy, nečakanú podporu Ukrajiny západným svetom a len malý postup v okupácii Ukrajiny, aj vďaka protiofenzíve Ukrajiny v lete 2023. Cieľom predloženého príspevku je zodpovedať otázku, či by prezident Vladimír Putin, mohol v prípade štátneho prevratu v Ruskej federácii a zosadeniu z postu prezidenta, požívať medzinárodnoprávnu ochranu prostredníctvom priznania statusu utečenca v zmysle definičných kritérií Dohovoru o právnom postavení utečencov z roku 1951, v znení Protokolu z roku 1967 prijatého v New Yorku, ktorého účelom bolo rozšíriť pôsobnosť Ženevského dohovoru do budúcnosti bez časového obmedzenia statusu utečenca?³

1. Medzinárodnoprávne pramene týkajúce sa statusu utečenca

Podľa definície utečenca v znení Dohovoru o právnom postavení utečencov (1951)⁴ sa musí daná osoba nachádzať mimo územia svojho štátu. Vladimír Putin by tak v prvom rade musel prekročiť hranice Ruskej federácie. Problematické v tomto prípade by bolo naplniť hlavný predpoklad definičného hľadiska, a to prenasledovanie z dôvodu, ktorý vymedzuje Dohovor.⁵ Vladimír Putin by nepochybne bol prenasledovaný, ale pravdepodobne na účely trestného stíhania, poprípade z dôvodu určitej pomsty, t. j. hrozby spáchania násilia na ňom. Nakoľko je politický činiteľ, resp. prezident a hlava Ruskej federácie,⁶ do úvahy by prichádzalo aj zastávanie určitých politických názorov.

² TREND.SK. *Nedávno malo dôjsť k pokusu o atentát na Putina, západní lídri to spochybňujú* In: *trend.sk* [online]. 24.05.2022 [cit.07.07.2023]. Dostupné na: <https://www.trend.sk/spravy/nedavno-malo-dojsť-atentatu-putina-zapadni-cinitelia-su-skepticki>

³ JANKUV, J. *Medzinárodnoprávna úprava v oblasti azylu a utečencstva*. 1. vydanie. Praha: Leges, 2020. s. 49.

⁴ Ďalej len Dohovor.

⁵ Podľa článku 1 A ods. 2 Dohovoru je utečenec definovaný nasledovne: „Na účely tohto dohovoru sa pojem „utečenec“ vzťahuje na ktorúkoľvek osobu, ktorá v dôsledku udalostí pred 1. januárom 1951 sa nachádza mimo svojho štátu a má oprávnené obavy pred prenasledovaním z rasových, náboženských a národnostných dôvodov alebo z dôvodu príslušnosti k určitej sociálnej skupine alebo zastávania určitých politických názorov, nemôže prijať alebo v dôsledku uvedených obáv odmieta ochranu svojho štátu; alebo osobe bez štátneho občianstva, ktorá sa nachádza mimo štátu svojho doterajšieho pobytu v dôsledku týchto udalostí a ktorá sa tam vzhľadom na uvedené obavy nemôže alebo nechce vrátiť.“

⁶ Prezident Ruskej federácie je podľa článku 80 ods. 1 Ústavy Ruskej federácie z roku 1993, hlavou štátu. V článku 87 ods. 1 Ústavy je prezident Ruskej federácie vymedzený ako najvyšší vrchný veliteľ ozbrojených síl Ruskej federácie.

Ako môžeme právne definovať pojem politické názory? Definičné hľadisko politických názorov nájdeme napríklad v smernici Európskeho parlamentu a Rady 2011/95/EÚ z 13. decembra 2011 o normách pre oprávnenie štátnych príslušníkov tretej krajiny alebo osôb bez štátneho občianstva mať postavenie medzinárodnej ochrany, o jednotnom postavení utečencov alebo osôb oprávnených na doplnkovú ochranu a o obsahu poskytovanej ochrany (jej prepracované znenie) v článku 10 ods. 1 písm. e) ako: „...*pojem politického názoru bude zahŕňať najmä zastávanie určitého názoru, filozofie alebo náboženského presvedčenia v záležitosti spojenej s prípadnými aktérmi prenasledovania uvedenými v článku 6 a ich politikami alebo metódami bez ohľadu na to, či tento žiadateľ uplatňoval tento názor, filozofiu alebo náboženské presvedčenie.*“⁷ Uvedená definícia sa neobmedzuje len na názor, myšlienku alebo presvedčenie o politike a metódach štátu alebo strany, ktorá vládne v danom štáte. Názor môže byť považovaný za politický, ak sa týka povahy politik a praktík subjektu, akým je štát alebo neštátny subjekt vykonávajúci podobné právomoci. Táto definícia ponúka široké pole, v ktorom môžu politické názory byť identifikované. Avšak na určenie, či je daná myšlienka alebo názor politický, je potrebné ho dať do kontextu v konkrétnej spoločnosti a v konkrétnom štáte.⁸

V článku 6 spomenutej smernice, patria medzi aktérov prenasledovania alebo vážneho bezprávia, štát a strany alebo organizácie kontrolujúce štát alebo podstatnú časť územia štátu.⁹ Zastávanie politických názorov v tomto prípade znamená, že daná osoba musí prejaviť viac ako len nesúhlas s politikou predmetného štátu alebo iného politického zástupcu v štáte pôvodu. Osoba musí preukázať že príslušné úrady alebo vládni predstavitelia vedia o jeho politických názoroch, resp. by mohli vedieť a netolerovať ich. ECRE (pozn. autora European Council on Refugees and Exiles) tvrdí, že nie je požiadavkou v zmysle Dohovoru o utečencoch, že daná osoba musí byť zapojená do politickej

⁷ Smernica Európskeho parlamentu a Rady č. 2011/95 z 13. decembra 2011 o normách pre oprávnenie štátnych príslušníkov tretej krajiny alebo osôb bez štátneho občianstva mať postavenie medzinárodnej ochrany, o jednotnom postavení utečencov alebo osôb oprávnených na doplnkovú ochranu a o obsahu poskytovanej ochrany (prepracované znenie).

⁸ EUROPEAN UNION AGENCY FOR ASYLUM. Practical Guide on Political Opinion [online]. Európsky podporný úrad pre azyl, 2022. s. 10. [cit. 07.07.2023]. Dostupné na: <https://euaa.europa.eu/sites/default/files/publications/2022-12/Practical-Guide-Political-Opinion.pdf>

⁹ Článok 6 smernice Európskeho parlamentu a Rady č. 2011/95 z 13. decembra 2011 o normách pre oprávnenie štátnych príslušníkov tretej krajiny alebo osôb bez štátneho občianstva mať postavenie medzinárodnej ochrany, o jednotnom postavení utečencov alebo osôb oprávnených na doplnkovú ochranu a o obsahu poskytovanej ochrany (prepracované znenie).

činnosti.¹⁰ V prípade Klínko proti Kanade č. 184 z roku 2000, Federálny súd Kanady definoval politické názory takto: „...ako akýkoľvek názor na akúkoľvek vec v ktorej môže byť zapojený aparát štátu, vlády alebo politiky.“¹¹ V staršom rozsudku z roku 1994 rozhodoval Federálny súd Kanady v prípade Ciric a Ciric proti Kanade, pričom išlo o utečencov dezertérov z bývalej Juhoslávie, ktorí ušli pred vojnou. Federálny súd tvrdil v zmysle politických názorov, že: „Nie každé presvedčenie, aj keď môže byť skutočné, bude predstavovať dostatočný dôvod na uplatnenie štatútu utečenca po dezercii alebo vyhýbaní sa vojenskej službe. Nestačí, že človek nesúhlasí so svojou vládou, pokiaľ ide o politické opodstatnenie konkrétnej vojenskej akcie. Ak však medzinárodné spoločenstvo odsúdi druh vojenskej akcie, ktorou si jednotlivec neželá byť spájaný, ako v rozpore so základnými pravidlami ľudského správania, trest za dezerciu alebo útek by mohol byť považovaný za prenasledovanie v zmysle požiadaviek definície (Dohovoru).“¹² Dôležité je špecifikovať rozsah pojmu politický názor, teda aké činy alebo prejavy sa považujú za politické, pričom sa vzájomne môžu značne líšiť v závislosti od kontextu.¹³ Úrad vysokého komisára OSN pre utečencov uviedol, že: „...politický názor musí odrážať realitu geografického, historického, politického, právneho, súdneho a sociálno-kultúrneho kontextu krajiny pôvodu.“¹⁴

V prípade, že by Vladimír Putin naďalej zastával post prezidenta Ruskej federácie, nemohli by sme vyhodnotiť jeho politické názory v zmysle definície uvedenej v článku 10 Smernice EÚ z roku 2011, nakoľko ako prezident by bol hlavou štátu a *de facto* by mohol byť charakterizovaný ako aktér prenasledovania podľa článku 6 on sám. V prípade už uskutočneného prevratu alebo povstania voči Vladimírovi Putinovi a jeho zosadenia z postu prezidenta, by museli byť jeho politické názory posudzované v kontexte politiky štátu, a teda už novej hlavy štátu. Pokiaľ by nový prezident uplatňoval rozdielnu politiku voči vojne na Ukrajine, dal by sa postoj Vladimíra Putina charakterizovať ako rozdielny politický názor, za čo by mu pravdepodobne hrozil trest-

¹⁰ European Council on Refugees and Exiles, Position on the Interpretation of Article 1 of the Refugee Convention, 01.09.2000.

¹¹ Klínko v. Canada (Minister of Citizenship and Immigration), 3 F.C. 327, Judgment, F.C.J. No. 228, FCC. 22.02.2000.

¹² Ciric v. Canada, A-877-92, FCC. 13.12.1993.

¹³ Refugee Appeal No. 76044, New Zealand: Refugee Status Appeals Authority.11.09.2008. paragraph 84.

¹⁴ UN High Commissioner for Refugees (UNHCR), Guidance Note on Refugee Claims Relating to Victims of Organized Gangs, 31.03.2010. paragraph 46.

noprávny postih. Myslíme si, že už len samotný akt štátneho prevratu by Putinovi stačil na to, aby vyjadril definičné hľadisko politických názorov uvedené vyššie. Zároveň by prezident Putin mohol byť prenasledovaný orgánmi iného štátu z hľadiska jeho politických názorov.

Zaujímavou otázkou by bolo poskytnutie azylu v rámci práva EÚ prezidentovi Putinovi, kedy by sa potenciálne odmietol podieľať na pokračovaní vojnového konfliktu a zároveň by utekal pred atentátom. Jeho konanie by sa užším výkladom dalo špecifikovať ako dezercia, nakoľko podľa ústavy je hlavným veliteľom vojsk. Na predmetnú problematiku reagoval Súdny dvor EÚ v rozsudku C-472/13 z 26. februára 2015, v ktorom upresnil podmienky, za ktorých možno dezertérovi pochádzajúcemu z tretieho štátu poskytnúť azyl v EÚ.¹⁵ Súdny dvor riešil výklad ustanovenia článku 9 ods. 2 písm. e) smernice Rady 2004/83/ES z 29. apríla 2004, pričom stanovil, že tieto ustanovenia sa majú vykladať v tom zmysle, že:

„-sa vzťahujú na všetky príslušníkov ozbrojených síl vrátane logistického alebo podporného personálu,

-sa vzťahujú na situáciu, v ktorej by vykonávaná vojenská služba sama osebe v určitom konflikte predpokladala spáchanie vojnových zločinov, vrátane situácií, v ktorých by sa žiadateľ o postavenie utečenca zúčastňoval na spáchaní takýchto zločinov len nepriamo, pokiaľ by výkonom svojich funkcií s primeranou pravdepodobnosťou poskytol nevyhnutnú podporu na ich prípravu alebo vykonanie,

-sa vzťahujú nielen na situácie, v ktorých je preukázané, že vojnové zločiny už boli spáchané alebo že môžu patriť do pôsobnosti Medzinárodného trestného súdu, ale aj na situácie, v ktorých je žiadateľ o postavenie utečenca schopný preukázať, že je vysoko pravdepodobné, že takéto zločiny budú spáchané.“¹⁶

V tomto prípade je zrejmé, že určitý predpoklad spáchania vojnových zločinov podľa Rímskeho štatútu, tu pre prezidenta Putina je.¹⁷ Na záver tejto kapitoly uvádzame, že napriek skutočnosti, že status utečenca je medzinárodnoprávne definovaný vyššie uvedeným Dohovo-

¹⁵ Andre Lawrence Shepherd proti Bundesrepublik Deutschland, C-472/13, SDEÚ. Rozsudok. 26.02.2015.

¹⁶ Tamtiež.

¹⁷ Citovaná smernica bola nahradená Smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2011/95/EÚ z 13. decembra 2011 o normách pre oprávnenie štátnych príslušníkov tretej krajiny alebo osôb bez štátneho občianstva mať postavenie medzinárodnej ochrany, o jednotnom postavení utečencov alebo osôb oprávnených na doplnkovú ochranu a o obsahu poskytovanej ochrany (prepracované znenie).

rom, je potrebné na účely možného azylového konania v Európskej únii, ako výkon statusu utečenca, spomenúť aj sekundárne pramene práva EÚ, pričom sú relevantné aj vyjadrenia a názory rôznych európskych inštitúcií. V kontexte poskytnutia azylu ide o jednotlivé prípady, pričom pri utečencoch môže ísť niekedy o tzv. utečenecké prúdy, čo značí ich masovosť.¹⁸ Pri rozhodovaní o udelení azylu ide o výnimku zo suverenity prijímajúceho štátu a predstavuje zásah do vecí, ktoré sú výlučne v kompetencii toho štátu.¹⁹ Právam utečencov a definícií utečenca je venovaný aj regionálny Dohovor upravujúci špecifické aspekty problémov utečencov, prijatý Organizáciou africkej jednoty v roku 1969. Utečenec v zmysle tohto dohovoru nemusí opustiť svoj domovský štát z dôvodu prenasledovania, ale stáva sa utečencom *in loco*, čo by platilo aj v prípade štátneho prevratu.²⁰

2. Obmedzenia aplikácie medzinárodnoprávneho statusu utečenca

Doložky o vylúčení poskytujú štátom možnosť odoprieť štatút utečenca v rámci určitých kritérií určených Dohovorom o právnom postavení utečencov. V tomto kontexte je potrebné zohľadňovať danú situáciu v kontexte bezpečnostných záujmov štátu, najmä ak sa osoba považuje za nebezpečnú. Okrem toho môže štát zvážiť, že veľký počet utečencov predstavuje hrozbu pre jeho bezpečnosť. Gilbert však zdôrazňuje, že akékoľvek obmedzenia humanitárnych opatrení, ako je aj priznanie štatútu utečenca, je potrebné vykladať restriktívne.²¹

Podľa textu v predchádzajúcej kapitole sa môže zdať, že by mal Vladimir Putin nárok na medzinárodnoprávnu ochranu v zmysle poskytnutia statusu utečenca, nakoľko status utečenca je priznaný *ex lege* medzinárodným právom. Tento status požíva konkrétna osoba stále, resp. pokiaľ nezačne spĺňať niektorú z doložiek o vylúčení (ukončení), avšak jeho budúcu medzinárodnoprávnu ochranu sponchybňuje článok 1 F *en bloc*. Dohovor tu uvádza, že: „*Ustanovenia tohto dohovoru sa*

¹⁸ ČEPELKA, Č. – ŠTURMA, P. *Medzinárodné právo verejné*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. s. 357–358.

¹⁹ SHAW, M. N. *International Law*, 6th Edition. New York: Cambridge University Press, 2008. s. 758.

²⁰ VRŠANSKÝ, P. – VALUCH J. a kol. *Medzinárodné právo verejné. Osobitná časť*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2016. s. 182.

²¹ BETTINSON, V. *Loss and Denial of Refugee Status*. In: *An Introduction to International Refugee Law*, Edited by ISLAM, M. R. – BHUIYAN, M. J. H. Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2013. s. 77–78.

nevzťahujú na žiadnu osobu, u ktorej sú vážne dôvody domnievať sa, že:

a) sa dopustila trestného činu proti mieru, trestných činov vojenských alebo trestných činov proti ľudskosti podľa medzinárodných dokumentov obsahujúcich ustanovenia o takýchto trestných činoch,

b) sa dopustila vážneho nepolitického trestného činu mimo štátu svojho azylu predtým, než v ňom bola prijatá ako utečenec,

c) je vinná za činy, ktoré sú v rozpore s cieľmi a zásadami Organizácie Spojených národov.²²

Historicky sa článok 1 F Dohovoru vyvinul ako reakcia na koniec druhej svetovej vojny, kedy existovala zhoda zo strany štátov, že vojnoví zločinci by nemali byť chránení. Právomoc rozhodnúť o tom, či sa uplatní ktorákoľvek z týchto doložiek o vylúčení (ukončení), je na zmluvnom štáte, na území ktorého žiadateľ žiada o uznanie štatútu utečenca.²³ Dohľad nad priznaním statusu utečenca vykonáva Vysoký komisár OSN pre utečencov, ktorý vykonáva svoju právomoc na základe štatútu schváleného Valným zhromaždením OSN z roku 1950.²⁴ Treba podotknúť, že napriek tejto skutočnosti majú jeho právomoci skôr diplomatický a politický charakter, než právny.²⁵ Pokiaľ daný štát vyhodnotí utečenca ako nebezpečenstvo pre národnú bezpečnosť alebo nebezpečenstvo pre bezpečnosť komunity tohto štátu, nie je potrebné splniť žiadnu dodatočnú požiadavku proporcionality.²⁶

²² Oficiálny preklad Dohovoru o právnom postavení utečencov (1951). [online]. [cit. 01.03.2024]. Dostupný na internete: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1996/319/>. Uvádzame, že oficiálne uvedení preklad je v niektorých častiach problematický na aplikáciu, a preto uvádzame aj náš preklad článku 1 F z anglickej verzie, s ktorým budeme v ďalšom texte pracovať: a) *spáchal zločin proti mieru, vojnový zločin alebo zločin proti ľudskosti, ako je definovaný v medzinárodných dokumentoch obsahujúcich ustanovenia o takýchto trestných činoch*, b) *pred prijatím do tohto štátu, spáchal závažný nepolitický zločin mimo štátu prijatia ako utečenec*, c) *bol vinný zo skutkov, ktoré sú v rozpore s cieľmi a zásadami Organizácie Spojených národov*.

²³ The Legal Framework. Annex 14 - UNHCR's Handbook on Procedures and Criteria for Determining Refugee Status. [online]. s. 147 -149. [cit. 2.01.2024]. Dostupné na: <https://www.unhcr.org/media/2-legal-framework-annex-14-unhcrs-handbook-procedures-and-criteria-determining-refugee-status>

²⁴ JANKUV, J. a kol. Medzinárodné právo verejné. Druhá časť. Plzeň: Vydavateľstvá a nakladateľstvá Aleš Čeněk, 2016. s. 147–148.

²⁵ VRŠANSKÝ, P. – VALUCH J. a kol. Medzinárodné právo verejné. Osobitná časť. Bratislava: Wolters Kluwer, 2016. s. 185.

²⁶ HATHAWAY, J. C. *The Rights of Refugees under International Law*. New York: Cambridge University Press, 2005. s. 354.

2.1 Aplikácia článku 1 F písm. a) Dohovoru o právnom postavení utečencov

Často citovaným rozhodnutím ohľadne článku 1 F písm. a) Dohovoru, ktorý je možné aplikovať aj na potenciálne priznanie statusu utečenca prezidentovi Putinovi, je rozsudok Najvyššieho súdu Kanady v prípade Mugesera proti Kanade (Ministerstvo pre občianstvo a prisťahovalectvo) zo dňa 28. júna 2005. Léon Mugesera bol členom Národného republikánskeho hnutia za demokraciu a rozvoj v Rwande. Po Mugeserovom protitutsijskom prejave z 22. novembra 1992 vydali rwandské úrady na neho zatykač. Mugesera potom utiekol do Kanady a v roku 1993 získal trvalý pobyt spolu so svojou manželkou a deťmi. V roku 1995 kanadské úrady začali konanie o deportácii Mugesera na základe toho, že prednesením svojho prejavu z roku 1992 v Rwande sa dopustil podnecovania k vražde, genocíde a nenávisti, a že spáchal zločin proti ľudskosti. Na základe týchto skutočností mu bol odňatý status utečenca a bol deportovaný z Kanady pre nesúlad s článkom 1 F písm. a).²⁷

Ako môžeme z daného rozhodnutia vyčítať, Najvyšší súd Kanady judikoval dôležitú skutočnosť. Na Léona Mugesera bol v čase konania pred Najvyšším súdom Kanady vydaný zatýkací rozkaz a nebol ešte právoplatne odsúdený. Aktívne trestné konanie voči nemu sa začalo až po jeho deportácii do Rwandy z Kanady, kde bol následne odsúdený rozsudkom Najvyššieho súdu Rwandy č. k. RP/GEN 00003/2019/CA v roku 2020. V čase konania v Kanade existovali len primerané dôvody domnievať sa, že boli spáchané trestné činy podľa článku 1 F Dohovoru, čo stačilo na subsumovanie k naplneniu písm. a) citovaného článku. V súvislosti s prezidentom Putinom je v prvom rade potrebné uviesť, že na prezidenta Vladimíra Putina bol Medzinárodným trestným súdom dňa 17. 03. 2023, vydaný zatýkací rozkaz²⁸ za spáchanie trestných činov v zmysle príslušných ustanovení Štatútu Medzinárodného trestného súdu.²⁹ Jednotlivé údajne spáchané trestné činy môžeme

²⁷ Mugesera v. Canada (Minister of Citizenship and Immigration). 2005, 2 S.C.R. 100, 2005 SCC 40.

²⁸ PRAVDA. *Medzinárodný súd vydal zatykač na Putina. Rusko: Je neplatný. Biden: Je oprávnený.* In: spravny.pravda.sk [online]. 17.03.2023 [cit.07.07.2023]. Dostupné na internete: <https://spravny.pravda.sk/svet/clanok/660700-medzinarodny-trestny-sud-vydal-zatykac-na-putina/>

²⁹ Pán Vladimír Vladimirovič Putin, narodený 7. októbra 1952, prezident Ruskej federácie, je údajne zodpovedný za vojnový zločin nezákonnej deportácie obyvateľstva (detí)

zaradiť pod článok 8 Rímskeho štatútu, teda spadajú pod vojnové zločiny, ktoré spomína aj článok 1 F v písmene a).³⁰ Rovnako ako aj v prípade Mugesera, je tu iba primeraný dôvod domnievať sa, že spáchal niektorý z trestných činov, pričom rovnako ako v jeho prípade, bol aj na prezidenta Putina vydaný zatýkací rozkaz. Trestné stíhanie prezidenta Putina vnútroštátnymi orgánmi v Ruskej federácii *by de iure* a *de facto* bolo nereálne pre jeho postavenie hlavy štátu. Prezident podľa článku 91 Ústavy Ruskej federácie požíva imunitu počas jeho funkčného obdobia.³¹ Podľa pripravovanej novely bude túto imunitu požívať aj ex-prezident po skončení svojho mandátu.³² Podľa Rímskeho štatútu je postavenie prezidenta Putina pred Medzinárodným trestným

a nezákonného presunu obyvateľstva (detí) z okupovaných oblastí Ukrajiny do Ruska (podľa článku 8 ods. 2 písm. a) bodu vii) a článku 8 ods. 2 písm. b) bodu viii) Rímskeho štatútu). Zločiny boli údajne spáchané na ukrajinskom okupovanom území prinajmenšom od 24. februára 2022. Existuje dôvodné podozrenie, že pán Putin nesie individuálnu trestnú zodpovednosť za vyššie uvedené zločiny, (i) za to, že tieto činy spáchal priamo, spoločne s inými a/alebo prostredníctvom iných (článok 25 ods. 3 písm. a) Rímskeho štatútu) a (ii) za to, že riadne nevykonával kontrolu nad civilnými a vojenskými podriadenými, ktorí tieto činy spáchali alebo umožnili ich spáchanie a ktorí boli pod jeho účinným orgán a kontrolu v súlade s nadriadenou zodpovednosťou (článok 28 písm. b) Rímskeho štatútu).

³⁰ Medzi výpočet medzinárodnoprávných predpisov, ktoré spadajú pod dikciu článku 1 F písm. a) patrí podľa UNHCR: „Annex VI INTERNATIONAL INSTRUMENTS RELATING TO ARTICLE 1 F(a) OF THE 1951 CONVENTION The main international instruments which pertain to Article 1 F (a) of the 1951 Convention are as follows:

- (1) The London Agreement of 8 August 1945 and Charter of the International Military Tribunal;
- (2) Law No. 10 of the Control Council for Germany of 20 December 1945 for the Punishment of Persons Guilty of War Crimes, Crimes against Peace and Crimes against Humanity;
- (3) United Nations General Assembly Resolution 3 (1) of 13 February 1946 and 95 (1) of 11 December 1946 which confirm war crimes and crimes against humanity as they are defined in the Charter of the International Military Tribunal of 8 August 1945;
- (4) Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide of 1948 (Article III); (entered into force 12 January 1951);
- (5) Convention of the Non-Applicability of Statutory Limitations of War Crimes and Crimes Against Humanity of 1968 (entered into force 11 November 1970);
- (6) Geneva Conventions for the protection of victims of war of August 12, 1949 (Convention for the protection of the wounded, and sick, Article 50; Convention for the protection of wounded, sick and shipwrecked, Article 51; Convention relative to the treatment of prisoners of war, Article 130; Convention relative to the protection of civilian persons, Article 147);
- (7) Additional Protocol to the Geneva Conventions of 12 August 1949 Relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts (Article 85 on the repression of breaches of this Protocol).

³¹ Ústava Ruskej federácie (1993).

³² REUTERS. *New bill set to expand Russian ex-presidents' immunity from prosecution*. In: reuters.com [online]. 5.10.2020 [cit.29.02.2024]. Dostupné na internete: <https://www.reuters.com/article/idUSKBN27L11Y/>

súdom irelevantné.³³ Za zmienku stojí rozsudok Medzinárodného súdneho dvora z dňa 14. februára 2022 v prípade Kongo v. Belgicko (Zatýkací rozkaz). Súd uviedol, že: „...imunita z trestnej jurisdikcie a individuálna trestná zodpovednosť sú dva rozdielne inštitúty. Zatiaľ čo imunita je procesného charakteru, trestná zodpovednosť je otázkou hmotného práva. Táto imunita v niektorých prípadoch nie je prekážkou v trestnom stíhaní. Takáto osoba nepožíva trestnú imunitu podľa medzinárodného práva vo svojom vlastnom štáte. ...prestáva požívať imunitu po tom, čo zanikne jeho funkcia... Úradujúci alebo bývalý minister nepožíva imunitu pred medzinárodnými trestnými súdmi, ak majú jurisdikciu.“³⁴

Prezident Ruskej federácie sa nezodpovedá žiadnemu orgánu za to, ako plní svoju funkciu. Rozsiahle prezidentove právomoci, ktoré definuje Ústava Ruskej federácie sú typické pre tzv. silného prezidenta.³⁵ Môžeme ho teda považovať za hlavného aktéra ruskej štátoprávnej a politickej scény. Prezidentovi Putinovi by mohlo byť odmietnuté priznanie statusu utečenca na základe písmena a), argumentujúc uvedeným judikátom. Najvyšší súd Kanady svoje rozhodnutie doplnil rozsudkom v prípade Ezokola proti Kanade, z 19. júla 2013 o spolupáchatelstve trestných činov zločineckej skupiny.³⁶ Prezident Putin je hlavou štátu a vrchným veliteľom vojsk a je primárne zodpovedný za rozpútanie „špeciálnej vojenskej operácie“, teda exkulpácia podľa

³³ Podľa článku 27 Rímskeho štatútu: „Tento štatút sa rovnako vzťahuje na všetky osoby bez rozdielu na základe úradného postavenia. Najmä úradné postavenie hlavy štátu alebo predsedu vlády, člena vlády alebo parlamentu, voleného zástupcu alebo vládneho predstaviteľa v žiadnom prípade nezbavuje osobu trestnoprávnej zodpovednosti podľa tohto štatútu ani netvorí ako taký, vo svojej podstate alebo zo svojej podstaty, dôvod na zníženie trestu. 2. Imunity alebo osobitné procesné pravidlá, ktoré sa môžu pripájať k úradnému postaveniu osoby podľa vnútroštátneho alebo medzinárodného práva, nebránia Súdu vykonávať svoju jurisdikciu nad takouto osobou.“

³⁴ BUCHTA, T. – SÝKOROVÁ, M. *Najdôležitejšie rozsudky v medzinárodnom práve verejnom*. Bratislava: C. H. Beck, 2016. s. 72–73.

³⁵ VATRALOVÁ, J. *Komparácia politických systémov Ruska a Ukrajiny*. Prešovská univerzita v Prešove, sekcia politológie. [online]. s. 596 [cit. 07.09.2023]. Dostupné na: <https://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/chovanec3/subor/s4-11.pdf>

³⁶ Podľa odseku 68: Stručne povedané, zatiaľ čo rôzne spôsoby spáchania trestného činu uznávané v medzinárodnom trestnom práve vyjadrujú široký pojem spolupáchatelstva, jednotlivci nebudú bráni na zodpovednosť za zločiny spáchané skupinou len preto, že sú s touto skupinou spojení, alebo preto, že sa pasívne podvolili skupine s kriminálnym účelom. Spoluúčasť podľa medzinárodného trestného práva prinajmenšom vyžaduje, aby jednotlivec vedome (alebo prinajmenšom z nedbanlivosti) významným spôsobom prispel k zločinu alebo kriminálnemu účelu skupiny.

odseku 68 uvedeného rozhodnutia nie je možná.³⁷ Podľa rozhodnutia Imigračnej a azylovej komory Veľkej Británie v prípade Irán proti Štátnemu tajomníkovi ministerstva vnútra z 29. júla 2011, je nesporné, že dôkazné bremeno spočíva na ministrovi (pozn. autora ako žalobcovi), aby zistil, či sa uplatňuje článok 1 F, konkrétne či existujú „vážne dôvody domnievať sa“, že odvolateľ spáchal zločin proti ľudskosti. Pri určovaní toho, čo predstavuje zločin proti ľudskosti sa akceptuje, že štatút Medzinárodného trestného súdu je východiskovým bodom pri tomto určovaní.³⁸ V prípade prezidenta Putina je potrebné upriamiť pozornosť na zatýkací rozkaz, ktorý bol naňho vydaný z dôvodu spáchania zločinov podľa príslušných ustanovení Rímskeho štatútu.

2.2 Aplikácia článku 1 F písm. c) Dohovoru o právnom postavení utečencov

Prezidentovi Putinovi by nemusel byť priznaný status utečenca ani podľa článku 1 F písm. c), aj keď je potrebné zväžiť viaceré skutočnosti. Z výpočtu cieľov a zásad Charty OSN³⁹ je zrejmé, že konanie

³⁷ K problematike článku 1 F písm. a) pozri ďalšie rozhodnutia: KM (exclusion; Article 1F(a); Article 1F(b)) Democratic Republic of Congo, [2022] UKUT 00125 (IAC), United Kingdom: Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber), 9 March 2022; AB (Article 1F(a) – defence - duress) Iran, [2016] UKUT 00376 (IAC), United Kingdom: Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber), 8 September 2016; CM (Article 1F(a) - superior orders) Zimbabwe v. The Secretary of State for the Home Department, [2012] UKUT 00236(IAC), United Kingdom: Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber), 13 July 2012; MT (Article 1F(a) - aiding and abetting) Zimbabwe v. Secretary of State for the Home Department, [2012] UKUT 00015(IAC), United Kingdom: Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber), 2 February 2012; SK (Article 1F(a) - exclusion) Zimbabwe v. Secretary of State for the Home Department, [2010] UKUT 327 (IAC), United Kingdom: Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber), 16 August 2010.

³⁸ A (Art 1F(a) - complicity - Arts 7 and 25 ICC Statute) Iran v. Secretary of State for the Home Department, [2011] UKUT 00339 (IAC), United Kingdom: Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber), 29 July 2011.

³⁹ Článok 1: Ciele Organizácie Spojených národov sú tieto: Zachovať medzinárodný mier a bezpečnosť a pre tento cieľ robiť účinné kolektívne opatrenia, aby sa predišlo ohrozeniu mieru, odstránilo sa jeho ohrozenie a potlačil každý útočný čin alebo iné porušenie mieru, a v zhode so zásadami spravodlivosti a medzinárodného práva uskutočňovať mierovými prostriedkami úpravu alebo riešenie sporov alebo situácií, ktoré by mohli viesť k porušeniu mieru. Rozvíjať medzi národmi priateľské vzťahy založené na úcte k zásade rovnoprávnosti a sebaurčenia národov, ako aj robiť každé iné vhodné opatrenia na posilnenie svetového mieru. Uskutočňovať medzinárodnú spoluprácu riešením medzinárodných problémov hospodárskeho, sociálneho, kultúrneho alebo humanitného rázu podporovaním a posilňovaním úcty k ľudským právam a základným slobodám pre všetkých bez rozdielu rasy, pohlavia,

prezidenta Putina, ako hlavy Ruskej federácie, jednoznačne porušilo a naďalej porušuje niekoľko takýchto ustanovení. V písmene c) ide o výpočet konaní, ktorý nie je taxatívne vymedzený. Môže ísť v praxi o činy, ktoré smerujú proti cieľom a zásadám Charty OSN, pričom takýto čin môže daná osoba spáchať ako štátny predstaviteľ.⁴⁰ Pri konkretizácii daných činov, ktoré odporujú cieľom a zásadám Charty OSN je zrejmé, že táto koncepcia sa do značnej miery prekrýva s vecným vymedzením jednotlivých zločinov podľa medzinárodného trestného práva.⁴¹ Článok 1 F písm. c) sa aktivuje iba za extrémnych okolností v dôsledku kriminálnej činnosti, ktorá útočí na samotný základ spoluzitia medzinárodného spoločenstva. Subsumovanie aktu terorizmu pod toto písmeno je správne vzhľadom na posúdenie rozsahu, na základe ktorého, tento akt zasahuje do medzinárodnej roviny – z hľadiska jeho závažnosti, medzinárodného vplyvu a dôsledkov pre medzinárodný mier a bezpečnosť.⁴² Túto skutočnosť potvrdzuje aj rozhodnutie Imigračnej a azylovej komory Veľkej Británie v prípade Al – Sirri (Asylum – Exclusion – Article 1F(c)) z 13. 10. 2016: „*Preto sa má za to, že vražda vodcu Afganskej severskej aliancie, bola teroristickým činom*

jazyka alebo náboženstva. Byť strediskom, ktoré by uvádzalo do súladu úsilia národov pri dosahovaní týchto spoločných cieľov.

Článok 2: Organizácia a jej členovia, sledujúc ciele vyhlásené v článku prvom, budú konať podľa týchto zásad: Organizácia je založená na zásade zvrchovanej rovnosti všetkých svojich členov. Všetci členovia Organizácie Spojených národov plnia svedomite záväzky, ktoré prevzali podľa tejto Charty, aby tak zabezpečili všetkým práva a výhody vyplývajúce z členstva. Všetci členovia Organizácie Spojených národov riešia svoje medzinárodné spory mierovými prostriedkami tak, aby neohrozili medzinárodný mier a bezpečnosť ani spravodlivosť. Všetci členovia Organizácie Spojených národov sa vystríhajú vo svojich medzinárodných stykoch hrozby silou alebo použitia sily proti územnej celistvosti alebo politickej nezávislosti každého štátu, ako aj každého iného spôsobu nezlučiteľného s cieľmi Organizácie Spojených národov. Všetci jej členovia poskytnú Organizácii Spojených národov všemožnú pomoc pri každej akcii, ktorú urobí v súhlase s ustanoveniami tejto Charty, a vystríhajú sa poskytovať pomoc ktorémukoľvek štátu, proti ktorému robí Organizácia Spojených národov preventívnu alebo donucovaciu akciu. Organizácia sa postará o to, aby i štáty, ktoré nie sú jej členmi, konali podľa týchto zásad, pokiaľ je to potrebné pre udržanie medzinárodného mieru a bezpečnosti. Nijaké ustanovenia tejto Charty nedáva Organizácii Spojených národov právo zasahovať do vecí, ktoré podstatne patria do vnútornej právomoci štátov, ani nezaväzuje jej členov, aby takéto veci podrobovali riešeniu podľa tejto Charty. Táto zásada však neprekáža, aby sa použili donucovacie opatrenia kapitoly VII.

⁴⁰ JANKUV, J. *Medzinárodnoprávna úprava v oblasti azylu a utečencov*. 1. vydanie. Praha: Leges, 2020. s. 172.

⁴⁰ Dohovor o právnom postavení utečencov (1951).

⁴¹ ŠTURMA, P. *Současná mezinárodněprávní ochrana uprchlíků*. In: ČEPELKA, Č. a kol.: *Teorie a praxe azylu a uprchlictví*. Praha: Univerzita Karlova a UNHCR, Scripta Iuridica No. 2, 2003, s. 36.

⁴² Guidelines on International Protection No. 5: Application of the Exclusion Clauses: Article 1F of the 1951 Convention relating to the Status of Refugees (HCR/GIP/03/05) s. 6-7.

takej závažnosti a medzinárodného dosahu, ktorý spáchala teroristická skupina celosvetovo preslávená, že bola jasne v rozpore so zásadami a účelom Organizácie Spojených národov uvedenými v článku 1 F c) Dohovoru o utečencoch tak, ako je interpretovaný v rozsudku najvyššieho súdu.⁴³ Článok 1 F písm. c) je vo svojej podstate vážny a jednotlivé štáty ho môžu potenciálne zneužiť a vykladať svojim spôsobom, čo oslabuje jeho aplikáciu. Existujú názory, že aplikácia a rozsah tohto článku sa majú obmedziť, nakoľko ide o obmedzenie základných práv.⁴⁴

V prípade Vladimíra Putina, ale aj ďalších ruských občanov, ktorí by žiadali o azyl v Európskej únii, ako akt výkonu statusu utečenca, môže byť okrem ustanovení Dohovoru uvedených vyššie, problémom aj rozsudok Súdneho dvora EÚ, sp. zn. C-573/14 zo dňa 31. januára 2017. SDEÚ rozhodol, že žiadosť o azyl možno zamietnuť žiadateľovi, ktorý sa podieľal na činnostiach teroristickej siete. V danom prípade Mostafa Lounani odišiel v roku 1991 z Maroka do Nemecka, kde podal žiadosť o azyl, ktorá bola zamietnutá. V roku 1997 prišiel do Belgicka, kde sa odvtedy zdržiaval nelegálne. Rozsudkom zo 16. 02. 2006 uložil *Tribunal correctionnel de Bruxelles* (Trestný súd Brusel, Belgicko) M. Lounanimu, na základe ustanovenia 140 Trestného zákona, trest odňatia slobody v trvaní šiestich rokov za podieľanie sa na činnostiach teroristickej skupiny, kde sa ako riadiaci člen podieľal na činnostiach teroristickej skupiny. Dňa 16. 03. 2010, požiadal M. Lounani belgické orgány o azyl, pričom uviedol, že má obavu z prenasledovania v prípade návratu do svojej krajiny pôvodu, keďže hrozí, že marocké orgány ho budú v dôsledku jeho odsúdenia v Belgicku považovať za radikálneho a džihádistického islamistu. Táto žiadosť o azyl bola 08. 12. 2010 predmetom rozhodnutia generálneho komisára, v ktorom sa M. Lounanimu zamietlo priznanie postavenia utečenca. Súd pritom uviedol, že daná teroristická organizácia bola zapísaná na zoznam Organizácie Spojených národov, ktorý uvádza niektoré osoby a subjekty, na ktoré sa vzťahujú sankcie, a ktorá na tomto zozname zostala aj po jeho aktualizácii. Jeho činnosti logistickej podpory pri výkone činnosti tejto skupiny majú medzinárodný rozmer, keďže sa podieľal na falšovaní pasov a pomáhal dobrovoľníkom, ktorí mali záujem odcestovať do Iraku. Súd

⁴³ Al – Sirri (Asylum – Exclusion – Article 1F(c)), 2016, UKUT 448 (IAC), United Kingdom: Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber), 13 October 2016.

⁴⁴ Refugee Protection in International Law UNHCR's Global Consultations on International Protection, s. 457.

uviedol, že takéto činy môžu odôvodniť vylúčenie priznania postavenia utečenca.⁴⁵

Minister zahraničných vecí Poľska, Zbigniew Rau, ktorý bol zároveň predsedom OBSE, označil vo svojom prejave na BR OSN zo dňa 14. 03. 2022 Rusko nasledovne: „*Invázne sily sa začali zameriavať na civilné obyvateľstvo a infraštruktúru v snahe zlomiť ducha ukrajinského ľudu. Je to poľutovaniahodné a hanebné a rovná sa to štátnemu terorizmu. Školy, nemocnice a škôlky sú zámerne terčom medzinárodne zakázaných zbraní.*“⁴⁶ Predseda OBSE označil rozpútanie vojnového konfliktu a vojenské aktivity ako štátny terorizmus. V duchu týchto tvrdení prijal parlament EÚ uznesenie č. 2022/2896 (RSP) zo dňa 23. novembra 2022. Išlo o tzv. Uznesenie o uznaní Ruskej federácie ako štátneho sponzora terorizmu. Uznesenie odkazuje na schválenie obdobných uznesení v Litve, Lotyšsku, Estónsku, Poľsku a Česku, pričom podobné vyhlásenia uskutočnili orgány ako napríklad Parlamentné zhromaždenie Rady Európy a Konferencia parlamentných výborov pre záležitosti Únie parlamentov Európskej únie (COSAC). Rovnako prijal rezolúciu aj Senát USA z 27. júla 2022 a Snemovňa reprezentantov USA z 12. mája 2022, ktoré vyzvali ministerstvo zahraničných vecí USA, aby označilo Ruskú federáciu za štát sponzora terorizmu. Podľa tohto uznesenia v prípade útokov Ruskej federácie na civilné ciele, ide o zverstvá spáchané ruskými silami a ich zástupcami na Ukrajine, pričom ničenie civilnej infraštruktúry a iné závažné porušenia medzinárodného a humanitárneho práva, predstavujú teroristické činy a vojnové zločiny. Vo svetle toho uznáva Rusko, ako štátneho sponzora terorizmu a ako štát, ktorý používa prostriedky terorizmu. Rada EÚ bola vyzvaná, aby rozšírila zoznam osôb, na ktoré sa vzťahujú sankcie, a ktorí sa podieľajú na vojnových aktivitách a okupačnej správe na Ukrajine, pričom na zoznam majú byť uvedení aj všetci členovia strán Štátnej dumy, ktorí zastávajú funkcie vo volených parlamentoch na všetkých úrovniach vrátane regionálnej a komunálnej.⁴⁷ Kritéria pre zostavovanie predmetného zoznamu, resp., pridávanie a odnímanie zo zoznamu upravuje Spoločná pozícia Rady z 27. 12. 2001 o uplatňovaní

⁴⁵ Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides proti Mostafovi Lounanimu, C-573/14, SDEÚ. Rozsudok. 31.01.2017.

⁴⁶ BESHEER, M. *OSCE Chair: Russian Actions in Ukraine 'State Terrorism*. In: voanews.com [online]. 14.03.2022 [cit. 07.07.2023]. Dostupné na: <https://www.voanews.com/a/osce-chair-russian-actions-in-ukraine-state-terrorism-/6485037.html>

⁴⁷ European Parliament resolution, 2022/2896(RSP), 23.11.2022.

špecifických opatrení na boj s terorizmom (2001/931/SZBP).⁴⁸ Napriek skutočnosti, že tento článok nesmeruje ku koncipovaniu definície terorizmu, je potrebné ozrejmiť, ako ho v primárnej rovine chápe medzinárodne právo, resp., či skutočne ide v prípade terorizmu o porušenie cieľov a zásad Charty OSN. Toto tvrdenie priamo ozrejmujú rezolúcia BR OSN č. 1373 z roku 2001, ktorá uvádza: „...skutky, metódy a praktiky terorizmu sú v rozpore s cieľmi a princípy Organizácie Spojených národov, a vedomé financovanie, plánovanie a podnecovanie teroristických činov sú tiež v rozpore s účelmi a princípmi Organizácie Spojených národov“.⁴⁹ Rezolúcia BR OSN č. 1377 z roku 2001 určila, že medzinárodný terorizmus predstavuje hrozbu pre medzinárodný mier a bezpečnosť a je v rozpore s cieľmi a zásadami OSN.⁵⁰ V tomto duchu vyzýva aj rezolúcia BR OSN č. 1624 z roku 2005 jednotlivé štáty, aby prijali opatrenia v súlade s medzinárodnými záväzkami a zakázali podnecovanie k páchaniu teroristických činov a odprieť útočisko tým, pre ktorých existujú dôveryhodné dôkazy, že sa dopustili takéhoto konania.⁵¹ Ako dôsledok spáchania teroristických aktov možno prijať tzv. *smart sanctions*, prostredníctvom rezolúcie BR OSN konajúcej podľa Kapitoly VII Charty OSN.⁵²

Záverom spomenieme princíp *non-refoulement*, ktorý je zakotvený v článku 33 Dohovoru. Princíp *non-refoulement* môžeme v krátkosti definovať ako „princíp nevrátenia“, ktorý predstavuje kľúčovú záruku počas príslušného azylového konania. Zabezpečuje, aby žiadatelia neboli vrátení do štátu pôvodu, kde by bol ohrozený ich život alebo sloboda z dôvodu ich rasovej príslušnosti, náboženstva, národnosti, príslušnosti k určitej sociálnej skupine alebo politických názorov. Zároveň je potrebné zohľadniť aj reálnu hrozbu vážnej ujmy.⁵³ Keby bol utečenec vyhostený do štátu, kde je ohrozený jeho život alebo zdravie, tak sa táto skutočnosť týka jeho základných ľudských práv a slobôd.⁵⁴ V prípade prezidenta Putina by nešlo o porušenie tohto princípu,

⁴⁸ SPOLOČNÁ POZÍCIA RADY z 27. decembra 2001 o uplatňovaní špecifických opatrení na boj s terorizmom (2001/931/SZBP).

⁴⁹ Security council resolution, S/RES/1373, 28.09.2001.

⁵⁰ Security council resolution, S/RES/1377, 12.09.2001.

⁵¹ Security council resolution, S/RES/1624, 14.09.2005.

⁵² KLUČKA, J. *Medzinárodné právo verejné: (všeobecná a osobitná časť)*. Bratislava: Wolter Kluwer, 2022. s. 235.

⁵³ European Asylum Support Office: *Judicial analysis. Asylum procedures and the principle of non-refoulement*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2018, s. 26 a nasl.

⁵⁴ POTOČNÝ, O. *Mezinárodní právo veřejné. Zvláštní část, 5.vydání*. Praha: C. H. Beck, 2006. s. 68.

nakoľko by aplikáciou článku 1 F písm. a) a c) nebol považovaný za utečenca.⁵⁵

V predložennom príspevku sme nesubsumovali danú situáciu prezidenta Putina pod článok 1 F písm. b) Dohovoru, nakoľko podľa nášho názoru nie je relevantný. Je nutné povedať, že už aplikácia jednej doložky o vylúčení odníme status utečenca, resp. nebude osobe priznaný a taktiež uvádzame, že vážne nepolitické zločiny nie sú legálne definované medzinárodným právom a výklad tohto pojmu je ponechaný výlučne na medzinárodnoprávnu doktrínu a prax štátov.⁵⁶

Záver

Vladimír Putin, ako prezident Ruskej federácie, nesie primárnu zodpovednosť za vypuknutie rusko-ukrajinského vojnového konfliktu už od počiatku roku 2014, kedy Ruská federácia anektovala Krymský polostrov a rozpútala krvavý konflikt v takých rozmeroch, aký v Európe nebol od konca 2. svetovej vojny. V príspevku sme sa prostredníctvom medzinárodnoprávných prameňov a relevantnej svetovej judikatúry snažili dokázať, že Vladimír Putin, by v prípade úteku z Ruskej federácie pred atentátom alebo štátnym prevratom, nepožíval medzinárodnoprávnu ochranu vo forme priznania statusu utečenca. Prezident Vladimír Putin by na základe jeho politických názorov mohol byť prenasledovaný vo svojom alebo v inom štáte, ale status utečenca by nepožíval. Jeho konanie počas rusko-ukrajinského konfliktu spadá pod článok 1 F písm. a) a c) Dohovoru o právnom postavení utečencov, kde sú vymedzené obmedzenia aplikácie medzinárodnoprávneho statusu utečenca. Pri Vladimírovi Putinovi je na základe článku 1 F písm. a) primeraný dôvod domnievať sa, že spáchal niektorý z vojenských trestných činov v zmysle vydaného zatykača Medzinárodným trestným súdom. Zároveň jeho konanie môžeme subsumovať aj pod článok 1 F písm. c), nakoľko jeho konanie ako hlavného veliteľa vojsk Ruskej

⁵⁵ Podľa článku 33 ods. 1 a 2 Dohovoru o právnom postavení utečencov: Žiadny zmluvný štát nevyhostí utečenca akýmkoľvek spôsobom alebo ho nevráti na hranice územia, na ktorých by jeho život alebo jeho osobná sloboda boli ohrozené z dôvodov jeho rasy, náboženstva, národnosti, príslušnosti k určitej sociálnej skupine alebo zastávania určitých politických názorov. 2. Výhody tohto ustanovenia však nemôže požadovať utečenec, ktorého odôvodnene možno považovať za nebezpečného pre bezpečnosť štátu, v ktorom sa nachádza, alebo ktorý po tom, čo bol právoplatným rozsudkom uznaný za vinného z osobitne závažného trestného činu, predstavuje nebezpečenstvo pre spoločnosť tohto štátu.

⁵⁶ JANKUV, J. *Medzinárodnoprávna úprava v oblasti azylu a utečenectva*. 1. vydanie. Praha: Leges, 2020. s. 161.

federácie a hlavného aktéra prebiehajúceho vojnového konfliktu na Ukrajine, odporuje cieľom a zásadám Charty OSN.

Zoznam použitej literatúry

1. BESHEER, M. *OSCE Chair: Russian Actions in Ukraine 'State Terrorism'*. In: *voanews.com* [online]. 14.03.2022. Dostupné na: <https://www.voanews.com/a/osce-chair-russian-actions-in-ukraine-state-terrorism-/6485037.html>
2. BETTINSON, V. Loss and Denial of Refugee Status. In: *An Introduction to International Refugee Law*, Edited by ISLAM, M. R. – BHUIYAN, M. J. H. Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2013. 429 s. ISBN 978-90-04-22616-6.
3. BUCHTA, T. – SÝKOROVÁ, M. *Najdôležitejšie rozsudky v medzinárodnom práve verejnom*. Bratislava : C. H. Beck, 2016. 170 s. ISBN 978-80-89603-40-4.
4. ČEPELKA, Č. – ŠTURMA, P. *Medzinárodné právo verejné*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. 761 s. ISBN 978-8-086-43257-1.
5. Dohovor o právnom postavení utečencov (1951).
6. European Asylum Support Office: *Judicial analysis. Asylum procedures and the principle of non-refoulement*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2018, 196 s. ISBN 978-92-9494-754-3.
7. European Council on Refugees and Exiles, Position on the Interpretation of Article 1 of the Refugee Convention, 01.09.2000.
8. European Parliament resolution, 2022/2896 (RSP), 23.11.2022.
9. EUROPEAN UNION AGENCY FOR ASYLUM. *Practical Guide on Political Opinion* [online]. Európsky podporný úrad pre azyl, 2022. 87 s. ISBN 978-92-9465-831-9. Dostupné na: <https://euaa.europa.eu/sites/default/files/publications/2022-12/Practical-Guide-Political-Opinion.pdf>
10. Guidelines on International Protection No. 5: Application of the Exclusion Clauses: Article 1F of the 1951 Convention relating to the Status of Refugees (HCR/GIP/03/05).
11. HATHAWAY, J. C. *The Rights of Refugees under International Law*. New York: Cambridge University Press, 2005. 1184 s. ISBN 978-0-521-83494-0.
12. ICC. Situation in Ukraine: ICC judges issue arrest warrants against Vladimir Vladimirovich Putin and Maria Alekseyevna Lvova-Belova Image, 17.03.2023.

13. JANKUV, J. *Medzinárodnoprávna úprava v oblasti azylu a utečenectva*. 1. vydanie. Praha: Leges, 2020. 200 s. ISBN 978-80-7502-450-3.
14. JANKUV, J. a kol. *Medzinárodné právo verejné*. Druhá časť. Plzeň: Vydavateľstvá a nakladateľstvá Aleš Čeněk, 2016. 464 s. ISBN 978-80-7380-597-5.
15. KLUČKA, J. *Medzinárodné právo verejné: (všeobecná a osobitná časť)*. 4. vydanie. Bratislava: Wolter Kluwer, 2022. 534 s. ISBN 978-80-571-0525-1.
16. POTOČNÝ, O. *Mezinárodní právo veřejné. Zvláštní část, 5.vydání*. Praha: C. H. Beck, 2006. 511 s. ISBN 978-8-071-79536-0.
17. PRAVDA. *Medzinárodný súd vydal zatykač na Putina. Rusko: Je neplatný. Biden: Je oprávnený*. In: spravy.pravda.sk [online]. 17.03.2023. Dostupné na internete: <https://spravy.pravda.sk/svet/clanok/660700-medzinarodny-trestny-sud-vydal-zatykac-na-putina/>
18. REUTERS. *New bill set to expand Russian ex-presidents' immunity from prosecution*. In: reuters.com [online]. 5.10.2020. Dostupné na internete: <https://www.reuters.com/article/idUSKBN27L1IY/>
19. Security council resolution, S/RES/1377, 12.09.2001.
20. Security council resolution, S/RES/1373, 28.09.2001.
21. Security council resolution, S/RES/1624, 14.09.2005.
22. SHAW, M. N. *International Law*, 6th Edition. New York: Cambridge University Press, 2008. 1542 s. ISBN 978-0-521-72814-0.
23. Smernica Európskeho parlamentu a Rady č. 2011/95 z 13. decembra 2011 o normách pre oprávnenie štátnych príslušníkov tretej krajiny alebo osôb bez štátneho občianstva mať postavenie medzinárodnej ochrany, o jednotnom postavení utečencov alebo osôb oprávnených na doplnkovú ochranu a o obsahu poskytovanej ochrany (prepracované znenie).
24. SPOLOČNÁ POZÍCIA RADY z 27. decembra 2001 o uplatňovaní špecifických opatrení na boj s terorizmom (2001/931/SZBP).
25. ŠTURMA, P. *Současná mezinárodněprávní ochrana uprchlíků*. In: ČEPELKA, Č. a kol.: *Teorie a praxe azylu a uprchlictví*. Praha: Univerzita Karlova a UNHCR, Scripta Iuridica No. 2, 2003, s. 36.
26. *The Legal Framework*. Annex 14 - UNHCR's Handbook on Procedures and Criteria for Determining Refugee Status. [online]. 61 s. [cit. 02.01.2024]. Dostupné na: <https://www.unhcr.org/media/2-legal-framework-annex-14-unhcrs-handbook-procedures-and-criteria-determining-refugee-status>
27. TREND.SK. *Nedávno malo dôjsť k pokusu o atentát na Putina, západní lídri to spochybňujú* In: trend.sk [online]. 24.05.2022. Dostupné na:

- <https://www.trend.sk/spravy/nedavno-malo-dojst-atentatu-putina-zapadni-cinitelia-su-skepticki>
28. TREND.SK. *Ruské tajné služby pracujú na zvrhnutí Putina, ten sa na prevrat už pripravuje*. In: *trend.sk* [online]. 03.05.2022. Dostupné na: <https://www.trend.sk/spravy/rusky-prezident-vladimir-putin-moze-kratkou-case-celit-prevratu>
 29. UN High Commissioner for Refugees (UNHCR), Guidance Note on Refugee Claims Relating to Victims of Organized Gangs, 31.03.2010.
 30. UNHCR. Refugee protection in international law: UNHCR's global consultations on international protection. New York: Cambridge University Press, 2003. 717 s. ISBN 0-521-53281-7.
 31. Ústava Ruskej federácie (1993).
 32. VATRALOVÁ, J. *Komparácia politických systémov Ruska a Ukrajiny*. Prešovská univerzita v Prešove, sekcia politológie. [online]. 593–601 s. Dostupné na: <https://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/chovanec3/subor/s4-11.pdf>
 33. VRŠANSKÝ, P. – VALUCH J. a kol. *Medzinárodné právo verejné*. Osobitná časť. Bratislava: Wolters Kluwer, 2016. 531 s. ISBN 978-80-81683-76-3.

Použité rozhodnutia

34. A (Art 1F(a) - complicity - Arts 7 and 25 ICC Statute) Iran v. Secretary of State for the Home Department, [2011] UKUT 00339 (IAC), United Kingdom: Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber), 29 July 2011.
35. Al – Sirri (Asylum – Exclusion – Article 1F(c)), 2016, UKUT 448 (IAC), United Kingdom: Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber), 13 October 2016.
36. Andre Lawrence Shepherd proti Bundesrepublik Deutschland, C-472/13, SDEÚ. 26.02.2015.
37. Ciric v. Canada, A-877-92, FCC. 13.12.1993.
38. Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides proti Mostafovi Lounanimu, C-573/14, SDEÚ. Rozsudok. 31.01.2017.
39. Klinko v. Canada (Minister of Citizenship and Immigration), 3 F.C. 327, Judgment, F.C.J. No. 228, FCC. 22.02.2000.
40. Mugesera v. Canada (Minister of Citizenship and Immigration). 2005, 2 S.C.R. 100, 2005 SCC 40.
41. Refugee Appeal No. 76044, New Zealand: Refugee Status Appeals Authority. 11.09.2008.
42. Rozsudok Medzinárodného súdneho dvora zo dňa 14. februára 2022 v prípade Kongo v. Belgicko (Zatýkací rozkaz).